

ПРИНОСЪТ НА КАЗАНЛЪШКАТА ЕМИГРАЦИЯ ЗА НАПРЕДЪКА НА РОДНИЯ КРАЙ

Радка Калева-Инджиева

Въпросът за ролята на възрожденската казанлъшка емиграция за напредъка на родния край е засегнат частично в общи трудове за българската емиграция през Възраждането и най-вече тези на проф. Николай Жечев, акад. Васелин Трайков, проф. Елена Сюпюр и др. както и в публикуваните отделни биографии на личности от казанлъшките фамилии: Хаджиенови, Ваклидови, Енчеви и др. Основните извори са известни на историческата наука, макар част от тях да се съхраняват във фондовете на музей "Искра". Не е правен обаче опит да се събере и обобщи всичко това, което ще бъде и нашата скромна дан.

Мястото и ролята на възрожденската казанлъшка емиграция за развитието на родния край се проявява чрез няколко водещи видни личности и фамилии от Казанлъшко - архимандрит Онуфрий Хилендарски, Христо Николов Кироглу (Хината), Иван Недялкович, Хаджиенови - Стефан, Иван Алексов и Иван Николов, зет им Петър Топузов, Стефан Расидеску, Христо Ваклидов, Янко Г.Славков, Енчеви - Димитър Енчев и Иван Енчев - Видю.

Най-ранният от тях - архимандрит Онуфрий Хилендарец е роден в с.Енина около 1790 г. в семейството на сравнително заможния за времето си свещеник-яхнаджия - п.Иван Минков, който е служил в старата църква "Св.Параскева". А в нея е открита най-старата българска книга - "Енинския апостол" от XI в. В селото съществува книжовен център през целия период на османското робство. Архимандрит Онуфрий (тогава още Богдан/Бончо), през 1814 г. открива собствено килийно училище в къщата на баща си в с.Енина /който живее вече в Казанлък/. В него преподава на новобългарски език по "Неделникът" на епископ Софроний Врачански. През 1816 г. се замонашва в Хилендарския манастир на Атон. Чак по време на Гръцката завера, поради заподозряност на всички монаси в съучастие, емигрира в Сърбия и е приет в княжеския двор. От тук преминава в Русия.¹ През 1826 г. той е в Букурещ, от където предава на енинското църковно-училищно настоятелство собствените си спестявания от 15 000 гроша и събрани от емиграцията 25 000 " за да плаща от файдата на учителите". През 1832 г., към тази сума добавил 5 000 гроша енинският емигрант Христо Танев Манолов, фабрикант на спермацентни свещи в Одеса. През 1833 г. в горния край на двора на църквата "Св.Георги", била построена специална сграда за училище. Тя се състояла от класна стая, стая с камина, "соба" за гости с малка одая и учителска стая. Училището имало 23 прозореца.²

Пак чрез енинския емигрант Христо Манолов в училището започва да учителства завършилия в Букурещ - Стоян Иванов, който го наредил модерно. Тук идвали да учат деца от Казанлък и Стара Загора.³ В него през 1839 г. даскал Неофит Георгиев въвежда взаимната метода, а през 1840 г. в него било открито Девическо училище.⁴ Пак там през 1855 г. учителят Стоян Добрев образува класно училище. То "изобщо